

Maa- ja metsätalousministeriö

Ruoan kulutuksen muutokset ja kestävyys siirtymä

Maailman ruokapäivän seminaari

Tiedekulma

27.10.2022

Mari Niva

Professori (kuluttajatutkimus)

Taloustieteen osasto & Helsingin yliopiston Kestävyystieteen instituutti HELSUS

Helsingin yliopisto

mari.niva@helsinki.fi

Esityksen teemat

- ruoan kulutuksen muotoutuminen
- ruoan ympäristövaikutukset ja miten kulutuksen tulisi muuttua
- millaisia muutoksia kulutuksessa on meneillään
- kuluttajien näkemyksiä vastuullisuudesta
- kestävyys siirtymä meneillään?

MITÄ ON (KESTÄVÄ) RUOAN KULUTUS JA (KESTÄVÄ) RUOKAKULTTUURI?

Ruoan kulutus ja ruokakulttuuri

- *ruoan kulutus* tapahtuu ja muotoutuu *ruokakulttuurissa*, joka sisältää:

elintarvikkeet,
ruoka-aineet
ja ruokalajit

syömisen ajat
ja paikat

kenen kanssa
syödään
(sosiaalisuus)

rutiinit, rituaalit ja ruokaan ja
syömisen liittyvät “perinteet,
käytännöt, artefaktit, rakenteet,
normit, tilanteet ja symbolit, ... ,
kontekstit ja ympäristöt” (Amilien
& Notaker 2018)

resurssit ja pääomat:
taloudellinen,
sosiaalinen, kulttuurinen
pääoma, koulutukselliset,
maantieteelliset,
ilmastolliset ym. resurssit

ruoka-
järjestelmän
eri toimijat

Kestävä ruokakulttuuri tarkoittaa ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävästä syömisestä, jota luonnehtivat (enemmän tai vähemmän) jaetut merkitykset, tieto, käytännöt, identiteetit ja arvot (Mäkelä & Niva 2016).

Ruoan kulutuksen muutokset heijastavat yhteiskunnan muutoksia

RUOAN TUOTANTO, KULUTUS JA MUUTOS: MITÄ TILASTOT KERTOVAT?

Environmental impacts per serving of food

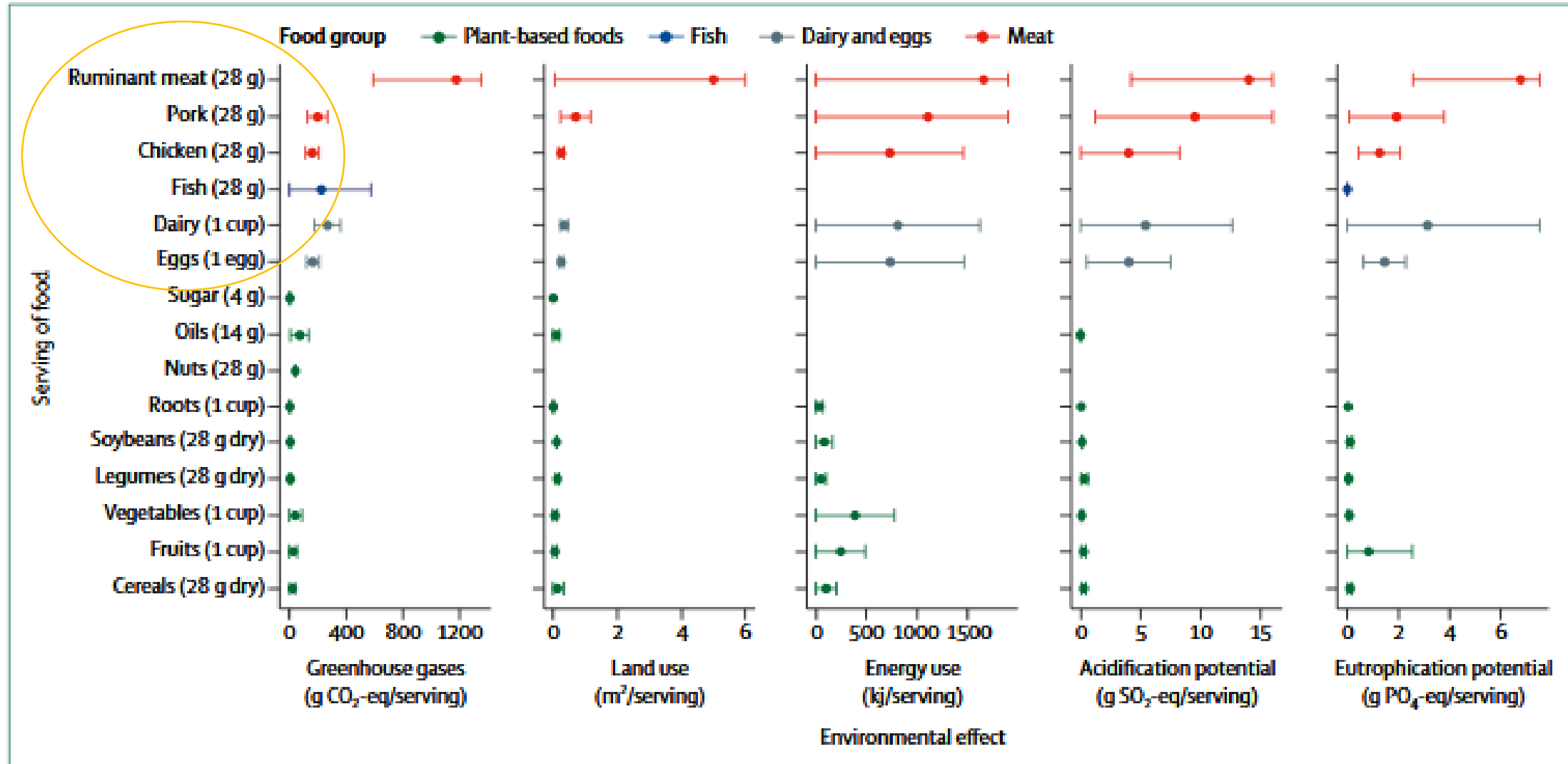

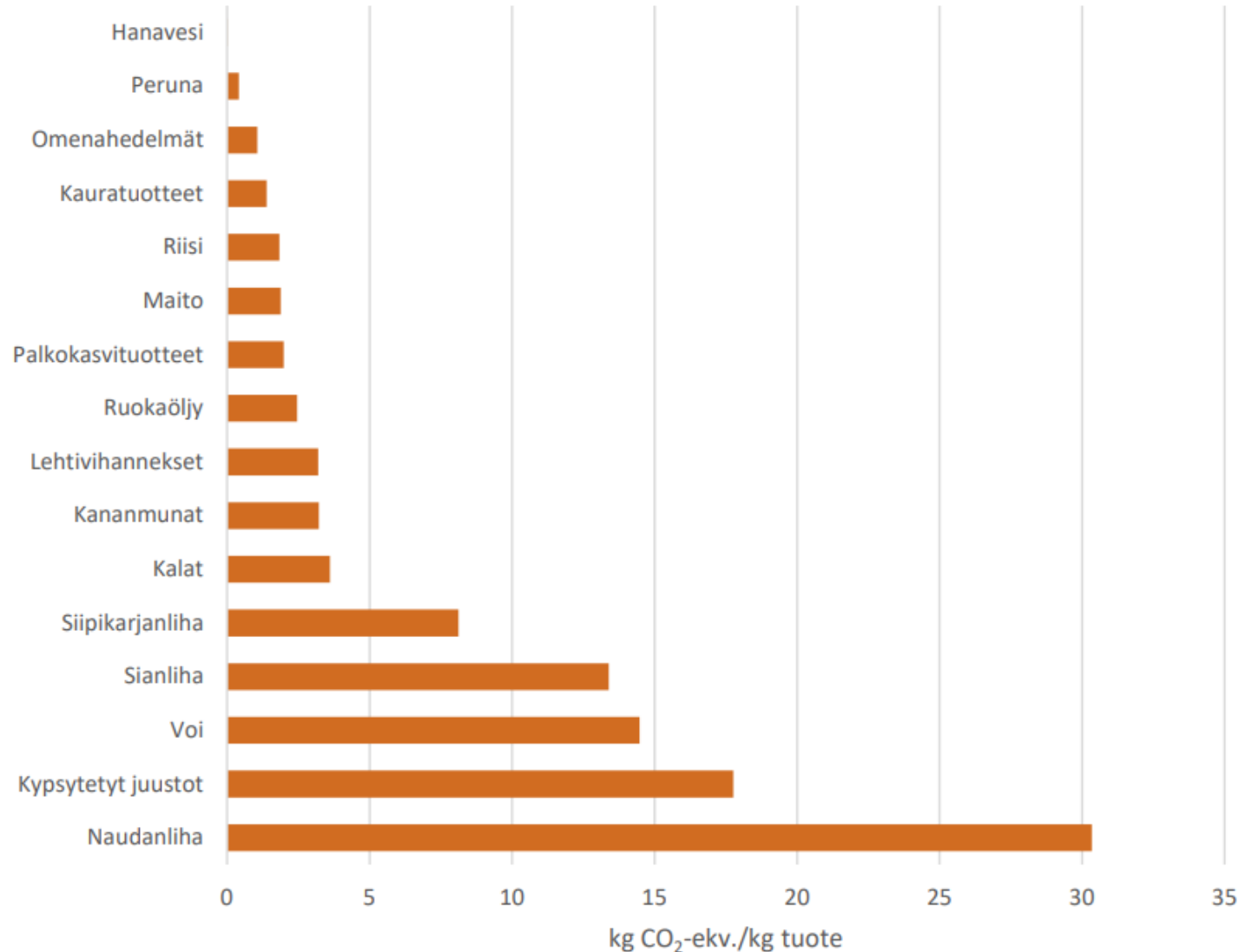
Figure 4: Environmental effects per serving of food produced

Bars are mean (SD).¹²⁰ Some results are missing for fish due to lack of data for some impact categories (eg. land use stemming from plant-based feeds in aquaculture).

This was, however, accounted for in the global food systems modeling framework used in Section 3. CO₂=carbon dioxide. Eq=equivalent. PO₄=phosphate.

SO₂=sulphur dioxide.

Esimerkkejä elintarvikekohtaisista elinkaarisista kasvihuonekaasupäästöistä Suomen markkinoilla (ENVIMAT/SYKE)

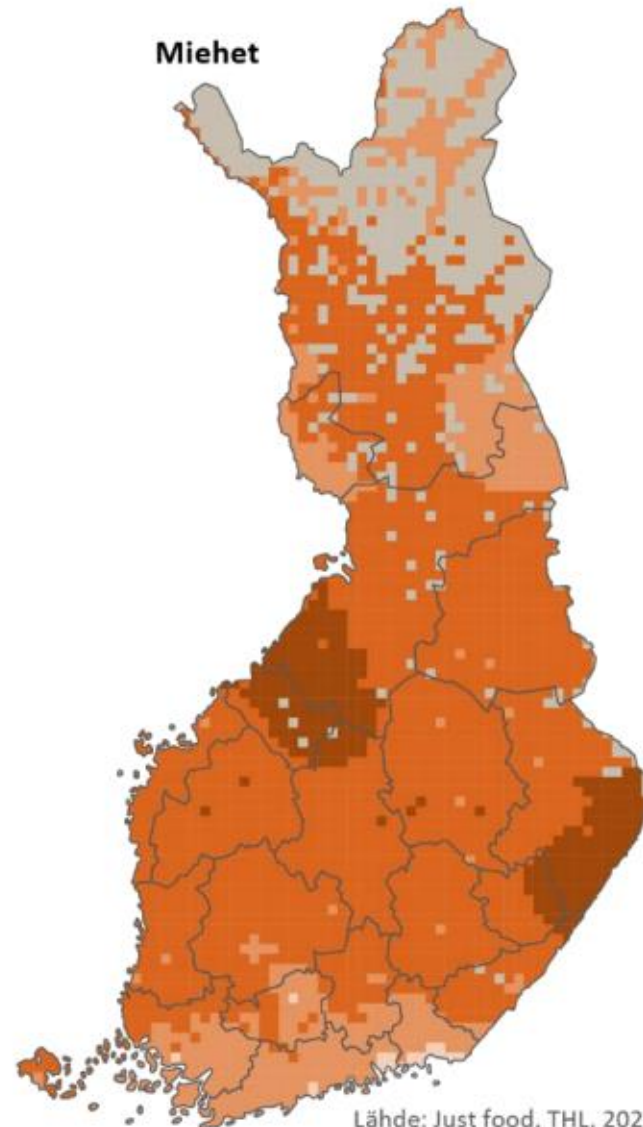
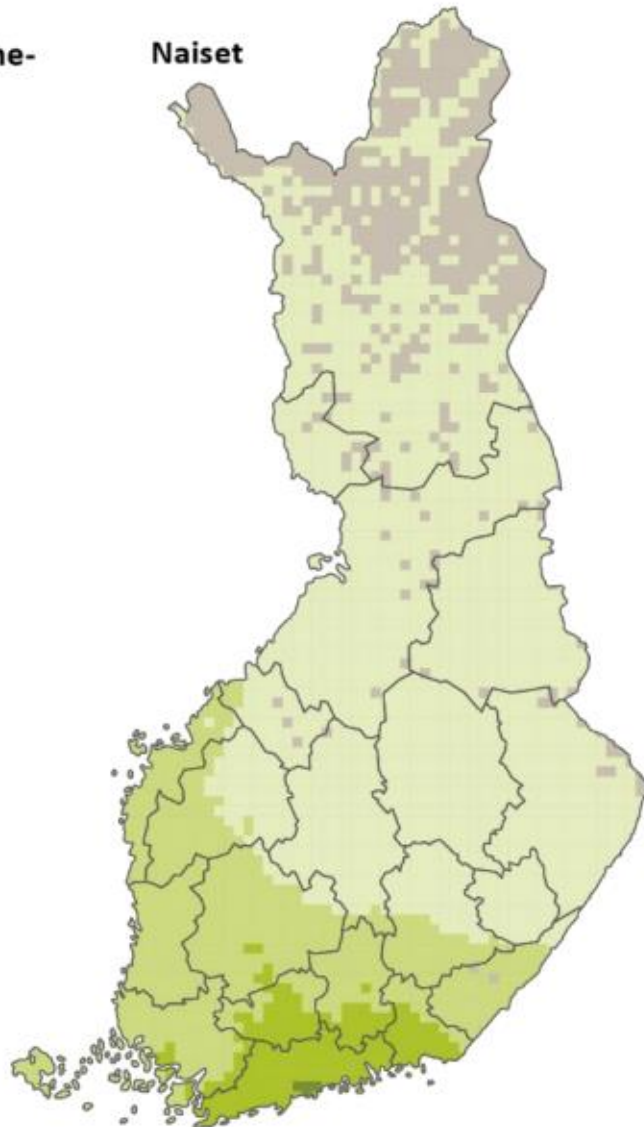
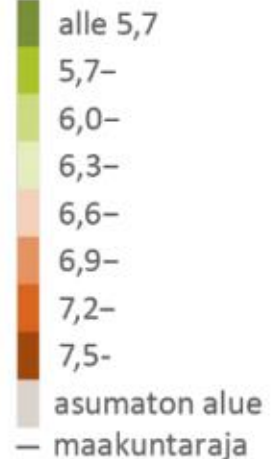
Kaljonen, Minna, Karttunen, Kaisa & Kortetmäki, Teea (toim.) (2022). Reilu ruokamurros. Polkuja kestävään ja oikeudenmukaiseen ruokajärjestelmään. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 38 | 2022, s. 42.

Ruoankäytön kasvihuonekaasupäästöjen alueelliset erot Suomessa miehillä ja naisilla (Just food/THL)

Ruoankäytön kasvihuonekaasupäästöt

Keskiarvoennuste
kg CO₂-ekv./vrk

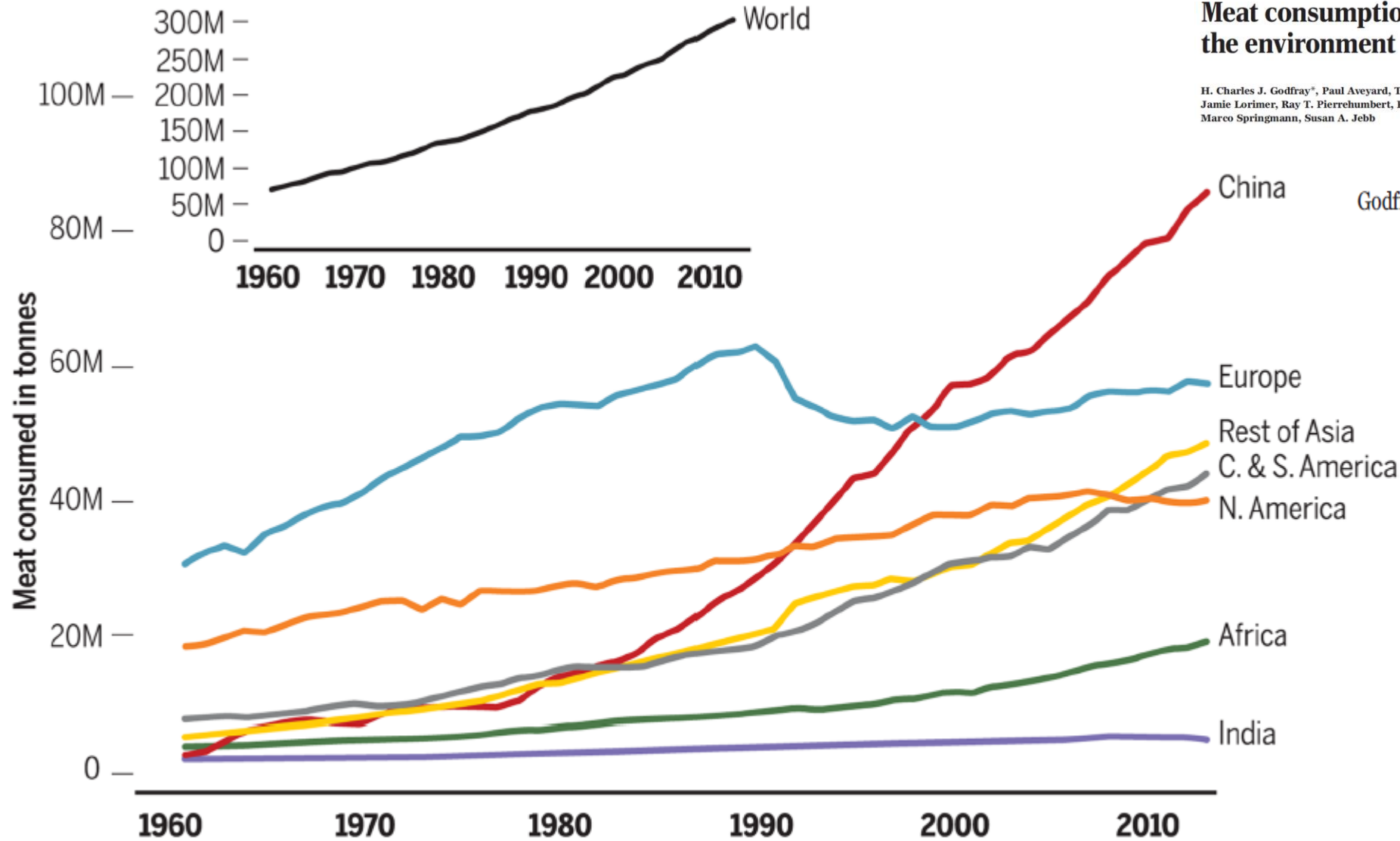

Lähde: Just food, THL, 2022.

Kaljonen, Minna, Karttunen, Kaisa & Kortetmäki, Teea (toim.) (2022). Reilu ruokamurros. Polkuja kestävään ja oikeudenmukaiseen ruokajärjestelmään. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 38 | 2022, s. 31.

Meat consumption, health, and the environment

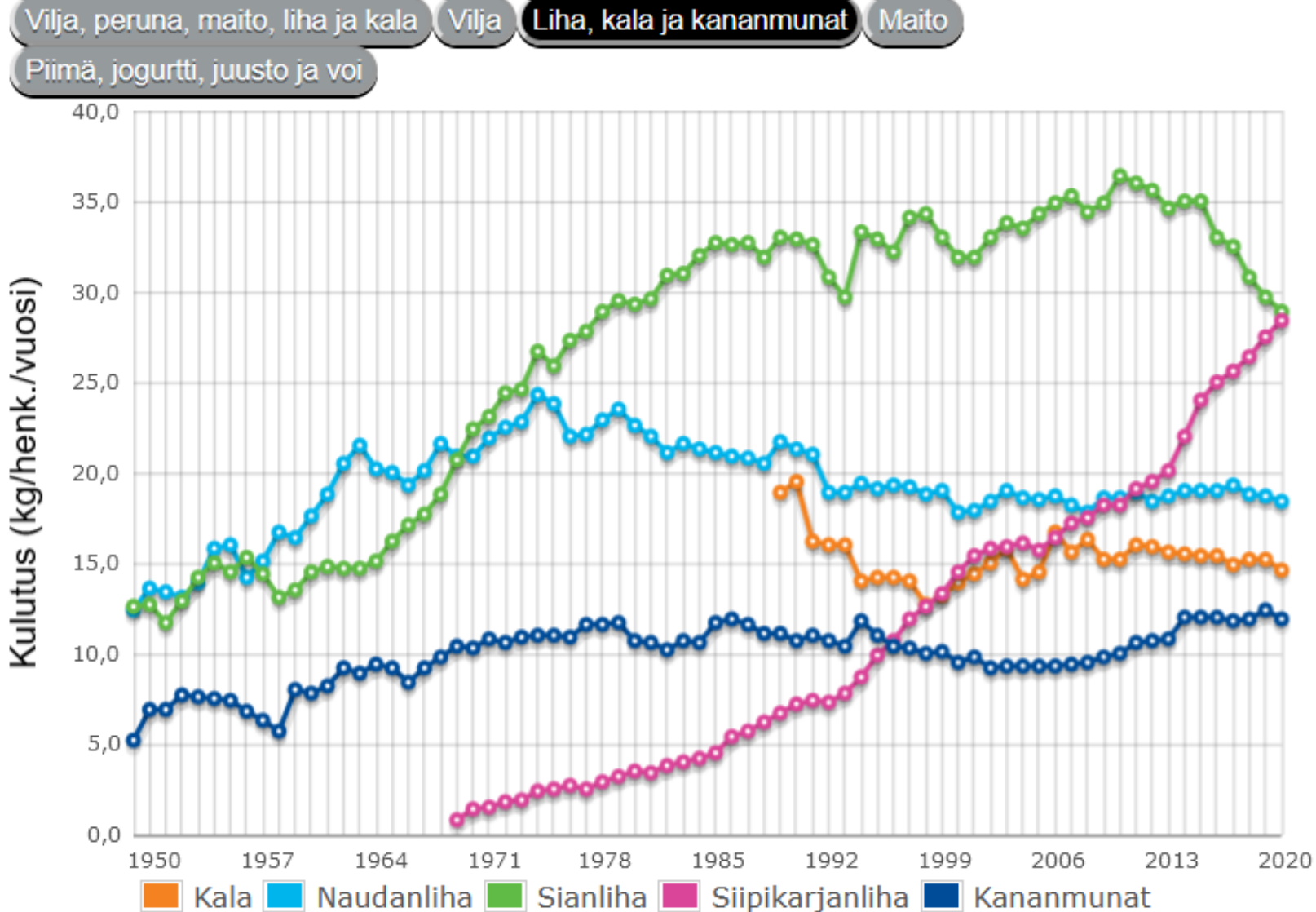
H. Charles J. Godfray*, Paul Aveyard, Tara Garnett, Jim W. Hall, Timothy J. Key, Jamie Lorimer, Ray T. Pierrehumbert, Peter Scarborough, Marco Springmann, Susan A. Jebb

Godfray *et al.*, *Science* **361**, 243 (2018) 20 July 2018

Total consumption of meat (in million metric tons) in different regions and (inset) globally. [Data are from www.fao.org/faostat/en/?#data.]

Elintarvikkeiden kulutus henkeä kohti

Lähde: Luonnonvarakeskus, Ravintotase.

Lihan kokonaiskulutus henkeä kohti:

1950: 29 kg/hlö

1970: 50 kg/hlö

2011: 78 kg/hlö

2012: 78 kg/hlö

2013: 77 kg/hlö

2014: 77 kg/hlö

2015: 79 kg/hlö

2016: 81 kg/hlö

2017: 81 kg/hlö

2018: 81 kg/hlö

2019: 80 kg/hlö

2020: 79 kg/hlö

2021: 79 kg/hlö

<https://stat.luke.fi/ravintotase>

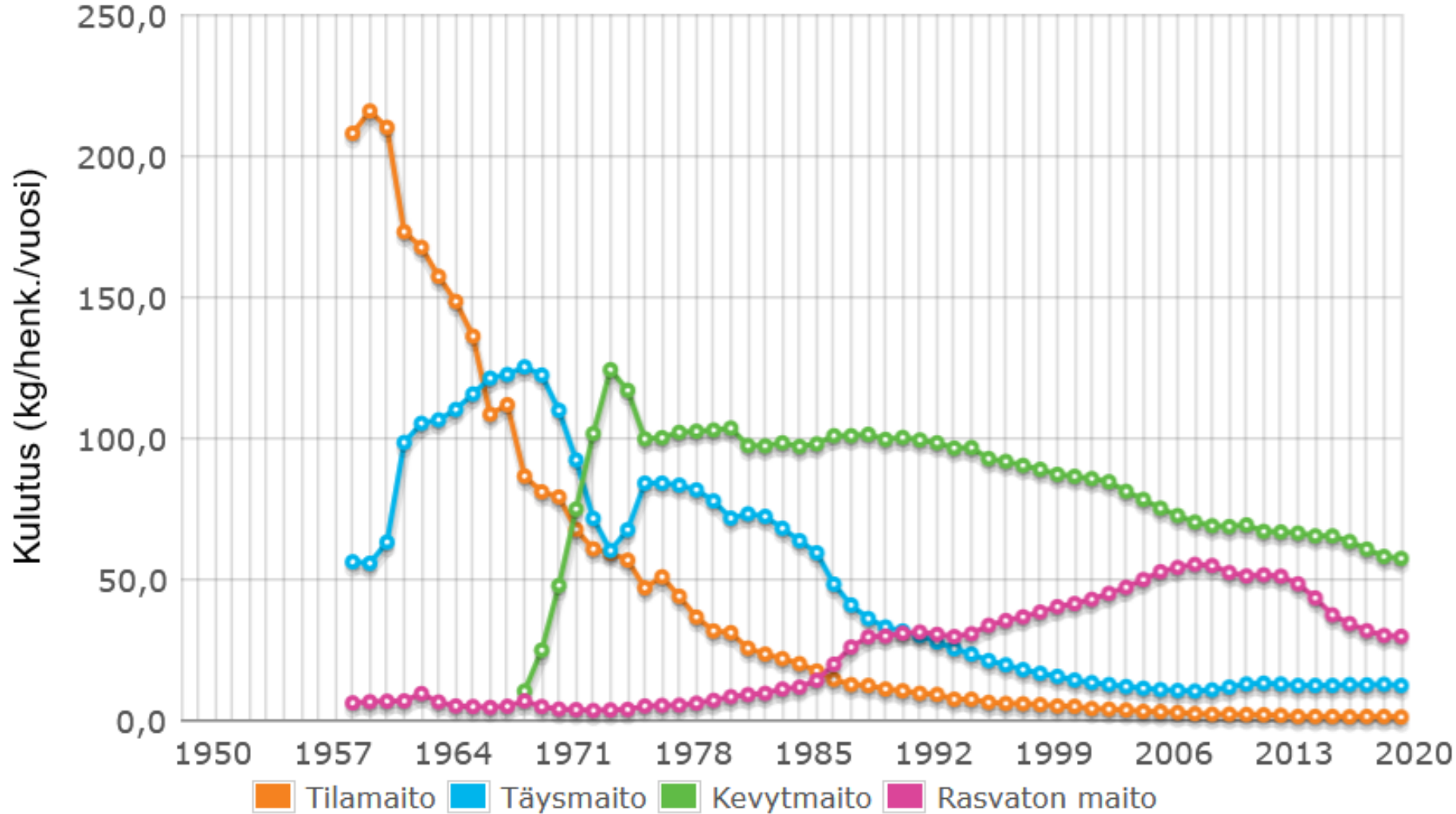
22.6.2022

Ravintotase 2020 lopullinen ja ennako 2021

Maidon kokonaiskulutus henkeä kohti:

Vilja, peruna, maito, liha ja kala
Piimä, jogurtti, juusto ja voi
Vilja
Liha, kala ja kananmunat
Maito

Lähde: Luonnonvarakeskus, Ravintotase.

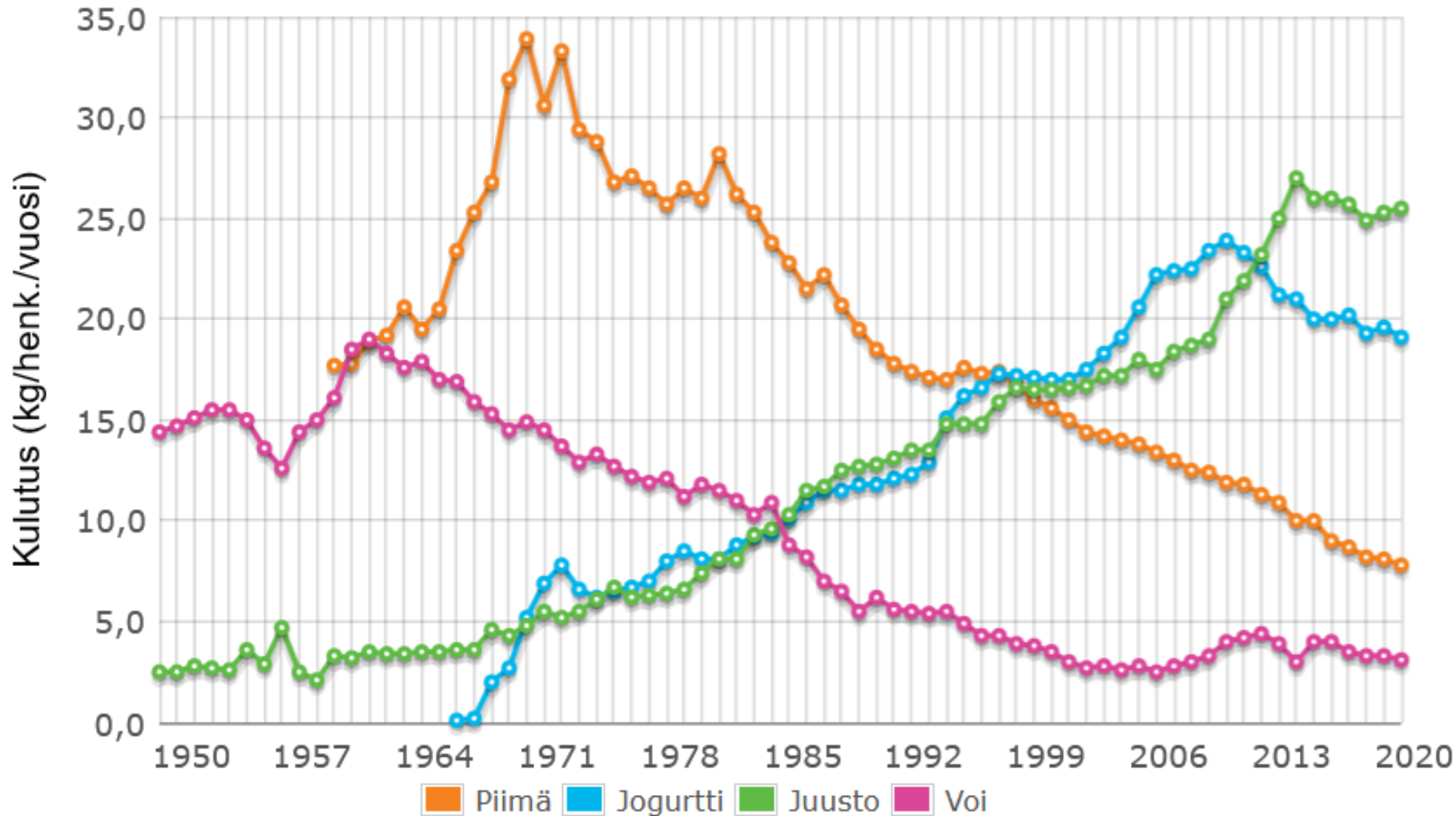
1950: 360 kg/hlö
1956: 390 kg/hlö
1960: 269 kg/hlö
1965: 269kg/hlö
1975: 246 kg/hlö
1985: 198 kg/hlö
1995: 158 kg/hlö
2005: 142 kg/hlö
2015: 127 kg/hlö
2018: 110 kg/hlö
2020: 101 kg/hlö
2021: 99 kg/hlö

<https://www.luke.fi/fi/tilastot/ravintotase/ravintotase-2020-lopullinen-ja-ennakko-2021>

Vilja, peruna, maito, liha ja kala Vilja Liha, kala ja kananmunat Maito

Piimä, jogurtti, juusto ja voi

Lähde: Luonnonvarakeskus, Ravintotase.

Piimän, jogurttin,
juuston ja voion
kokonaiskulutus
henkeä kohti

<https://www.luke.fi/fi/tilastot/ravintotase/ravintotase-2020-lopullinen-ja-ennakko-2021>

TUTKIMUSESIMERKKEJÄ
KULUTUKSESTA: MUUTOKSIA JA
JÄHMEYKSIÄ

Contents lists available at [ScienceDirect](https://www.sciencedirect.com)

Meat Science

journal homepage: www.elsevier.com/locate/meatsci

Towards more environmentally sustainable diets? Changes in the consumption of beef and plant- and insect-based protein products in consumer groups in Finland

Mari Niva^{*}, Annukka Vainio

University of Helsinki, P.O. Box 27, Latokartanonkaari 5, FI-00014, Finland

- internet-pohjainen kyselytutkimus 2018
- N=1000
- aineisto edustaa suhteellisen hyvin suomalaista väestöä (vanhemmat ikäryhmät jonkin verran yliedustettuina)

Muutokset (menneet ja aiotut) naudanlihan, kasviproteiinituotteiden ja hyönteistuotteiden kulutuksessa

Table 1

Current self-reported consumption, past changes and future intentions to change the consumption of beef, plant- and insect-based products ($N = 1000$).

	Proportion of respondents (%)				
	Currently consume	Have increased consumption in the past 2–3 years	Have decreased consumption in the past 2–3 years	Intend to increase consumption in the next 2–3 years	Intend to decrease consumption in the next 2–3 years
Beef	89.9	2.9	37.5	2.1	27.3
Plant-based protein products	44.4	20.0	4.9	26.3	3.3
Insect-based products	7.0	2.2	0.1	24.1	1.2

- naudanlihan kulutusta vähentäneiden osuus on noussut vuodesta 2010 vuoteen 2018 (31 % → 38 %)
- samoin entistä useammat aikovat vähentää kulutusta (17 % → 27 %)
- → lisääntyvää kiinnostusta vähentää naudanlihan syöntiä

Väitteiden kanssa täysin, jokseenkin tai hieman samaa mieltä olevien osuudet	Sukupuoli (%)			Ikä (%)					Kaikki (%)
	naiset N=498	miehet N=488	Sig.	18-29 N=120	30-44 N=209	45-59 N=334	60+ N=337	Sig.	N=1000
Liha ruokavaliossa									
Liha on tärkeä osa monipuolista ruokavaliota.	64	83	***	64	83	64	83	***	73
Lihan voi hyvin korvata kasviproteiinituotteilla.	48	28	***	68	44	36	26	***	38
Liha: talous, ilmasto ja eettisyys									
On tärkeää, että Suomessa on tulevaisuudessakin omaa lihantuotantoa.	82	89	**	60	81	89	93	***	85
Ilmastonmuutoksen hidastamiseksi lihankulutusta pitäisi vähentää huomattavasti.	59	50	***	73	63	52	45	***	55
Lihantuotanto on epäeettistä.	40	25	***	58	45	28	22	***	33

Vuonna 2010, 81% → nyt vähemmän

Sama mieltä olevien osuudet	Sukupuoli (%)			Ikä (%)				Kaikki (%)	
	woman N=498	man N=488	Sig.	18-29 N=120	30-44 N=209	45-59 N=334	60+ N=337		Sig.
Liha omissa ruokatottumuksissa									
Olen tottunut tekemään lihaa sisältäviä ruokia.	76	80	***	69	72	83	77	***	77
Vierailleni tarjoan mielelläni liharuokia.	59	71	***	50	60	70	67	***	64
Ravintolassa syön mieluiten lihaa.	47	69	***	58	59	62	51	***	57
En osaa valmistaa kovin hyvin kasvisruokia.	52	53	***	48	55	54	49	***	52

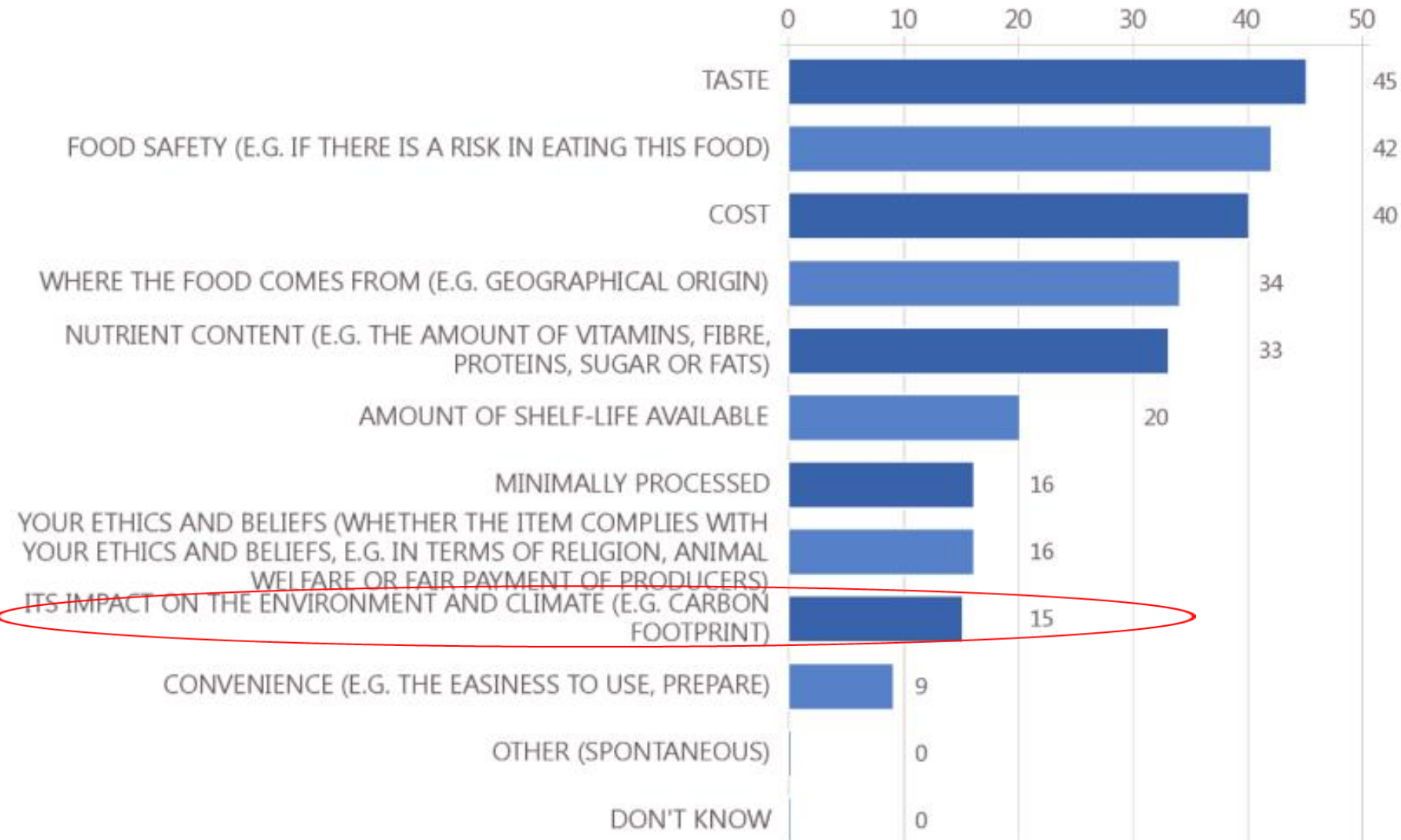
Vuonna 2010, 56%
→ pysyi samana

- käytännöissä erot eivät yhtä isoja ja asenteissa ja arvoissa

Mitkä asiat ovat kuluttajille tärkeitä ruoassa? (EU)

QB1T When you buy food, which of the following are the most important to you? Firstly? And then? (MAX. 3 ANSWERS)
(% - EU)

Suomi: 3 useimmin mainittua asiaa:

- maku
- alkuperä
- ravintosisältö

Making our food fit for the future – Citizens' expectations

August-September 2020

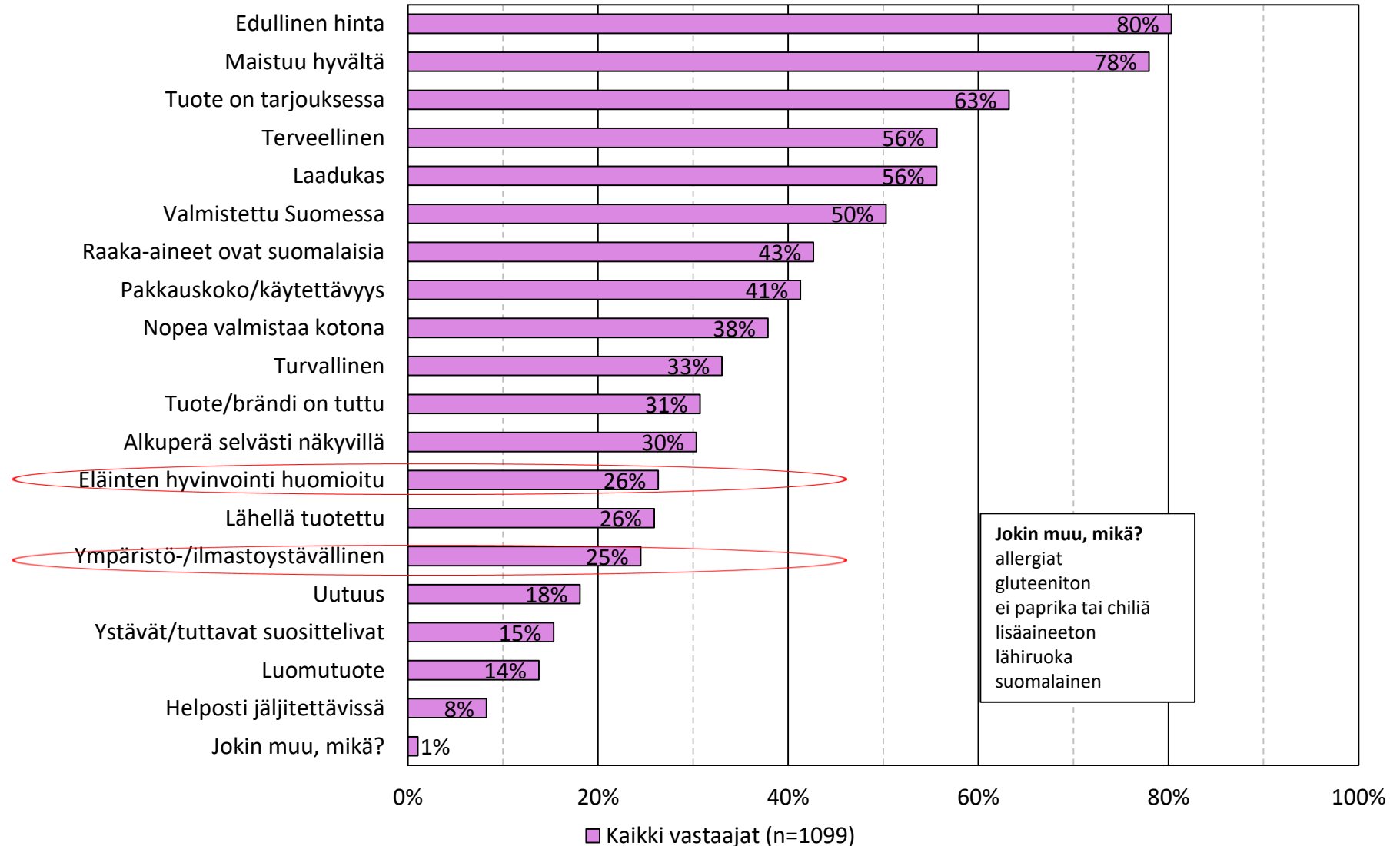
Special Eurobarometer 505

Mitkä asiat ovat kuluttajille tärkeitä ruoassa? (Suomi)

Kaikki vastaajat

Mitkä tekijät vaikuttavat ostopäätöksiisi ruoan suhteen? Voit valita kaikki sopivat vastausvaihtoehdot.

Ruoka ja
vastuullisuus –
kysely 2022,
Ruokatieto
Yhdistys, Aula
Research

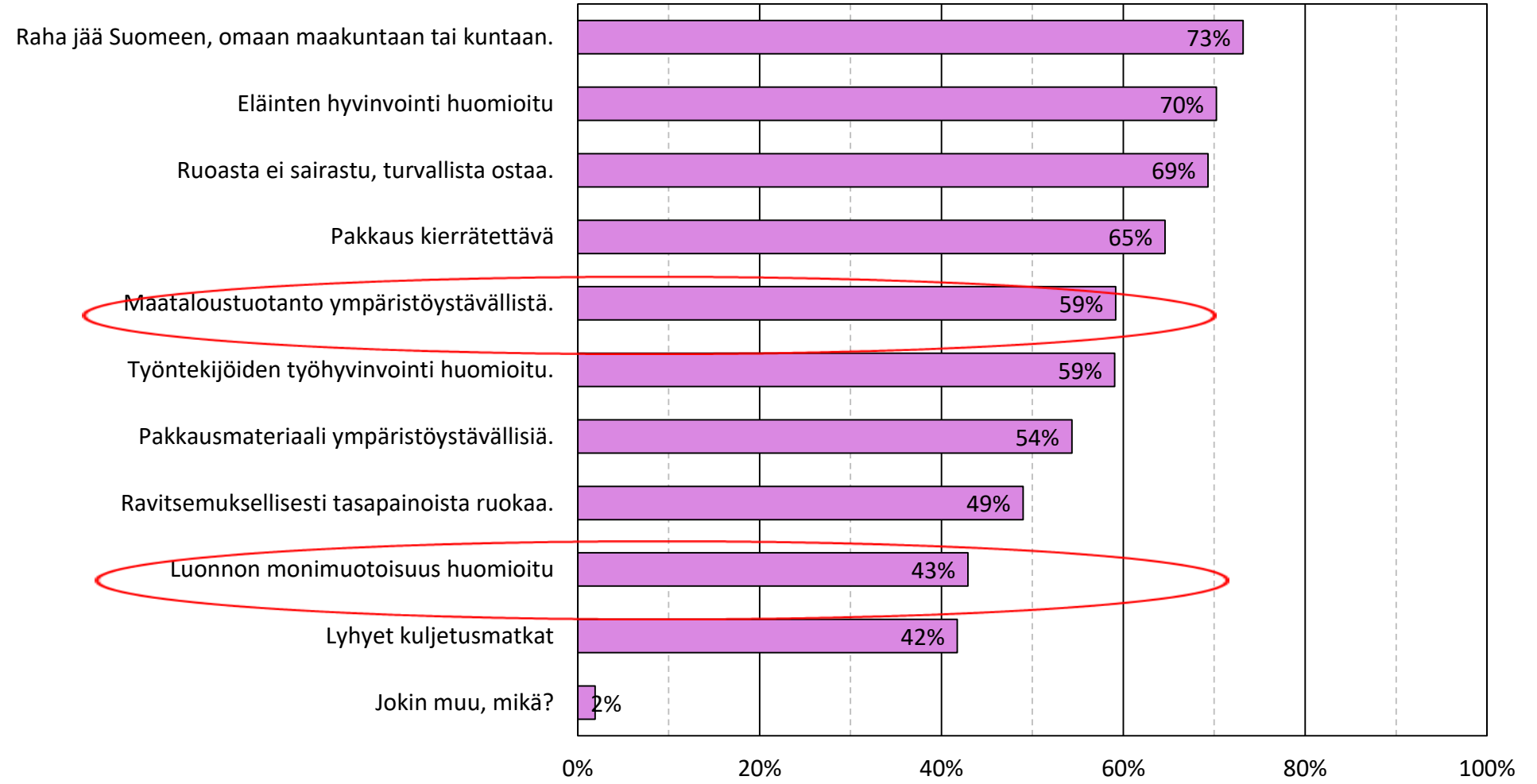
Mitä suomalaiset pitävät vastuullisuutena ruoassa? (Suomi)

Talouden painoarvo vastuullisuus- ulottuvuutena näyttää lisääntyneen (vrt. Latvala & Koistinen 2012): kriisit nostavat kotimaisuuden ja huoltovarmuuden merkitystä.

Ruoka ja vastuullisuus – kysely 2022, Ruokatieto Yhdistys, Aula Research

Mitkä tekijät tekevät ostamastasi ruoasta vastuullista sinun mielestäsi? Voit valita kaikki sopivat vaihtoehdot.

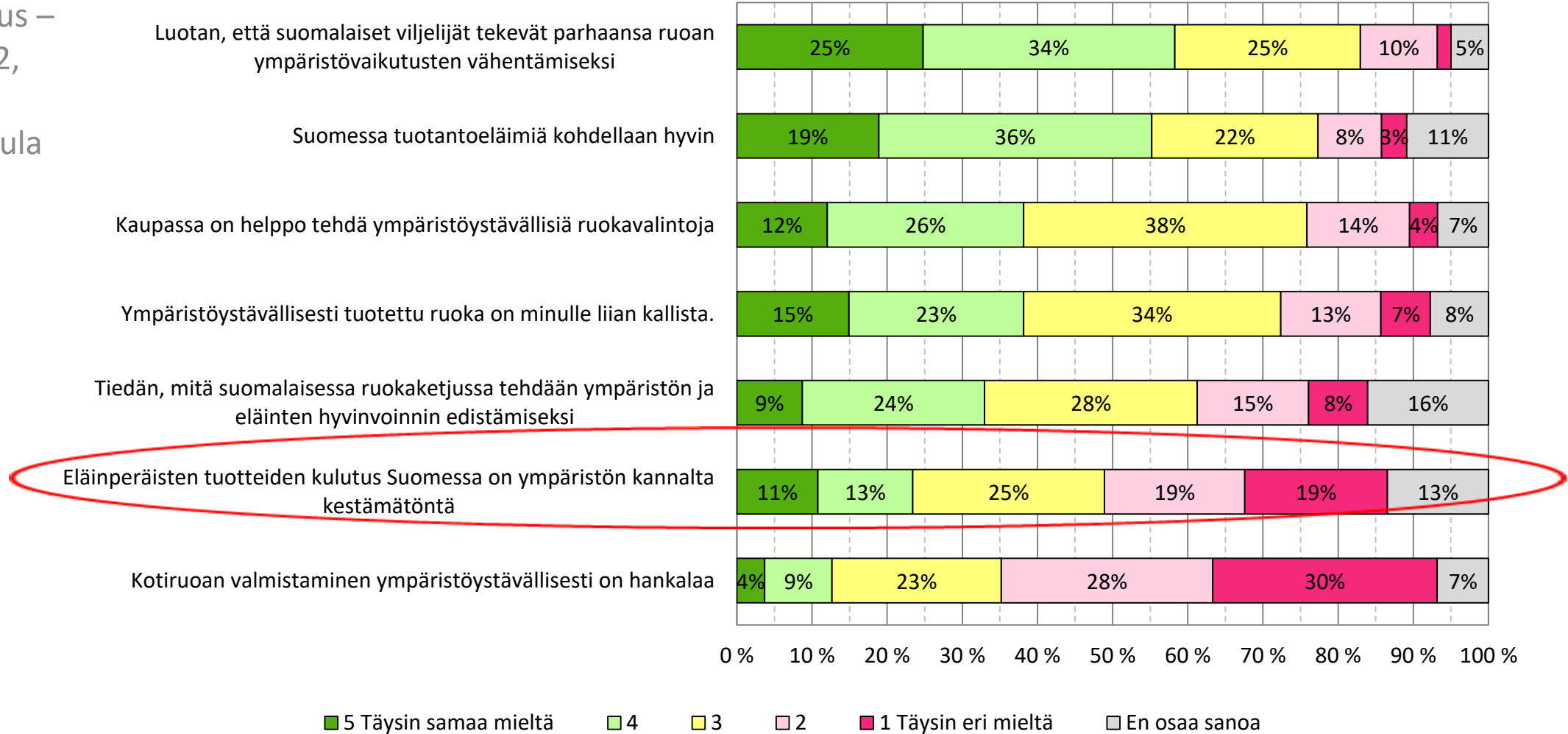
■ Kaikki vastaajat (n=1099)

Ruoan vastuullisuuteen liittyvät väittämät (Suomi)

Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? Arvioi asteikolla 1 – 5, siten, että 5 = Täysin samaa mieltä ja 1 = Täysin eri mieltä
Kaikki vastaajat (n=1099)

Ruoka ja
vastuullisuus –
kysely 2022,
Ruokatieto
Yhdistys, Aula
Research

KESTÄVYYSSIIRTYMÄ SYÖMISEN TAVOISSA?

Lopuksi

- ympäristönäkökulmat eivät edelleenkään nouse suomalaisten kuluttajien ruokavalinnoissa tärkeimpien asioiden joukkoon (vrt. hinta, maku, terveellisyys, laatu, alkuperä, helppous, turvallisuus jne.)
- jossain määrin vaihtelevia tuloksia siitä, kuinka ongelmallisena lihankulutus nähdään ympäristön näkökulmasta; näyttää siltä, että kuluttajat aliarvioivat vaikutuksia
- lihankulutuksessa ja siirtymässä kestävämpään (kasvipohjaisempaan) syömiseen voidaan nähdä sekä muutoksia että jähmeyksiä
 - lihalla edelleen arvostettu paikka ruokakulttuurissa
 - merkkejä kasviproteiinien valtavirtaistumisesta (kasvissyönti, ns. fleksaus)
 - maito seuraavana kiistanalaisena ruoka-aineena?
- kestävyys siirtymä on meneillään: ekologinen, sosiaalinen ja eettinen kestävyys ja oikeudenmukaisuuteen liittyvät näkökulmat saavat keskustelussa jatkuvasti enemmän painoarvoa

Kiitos!

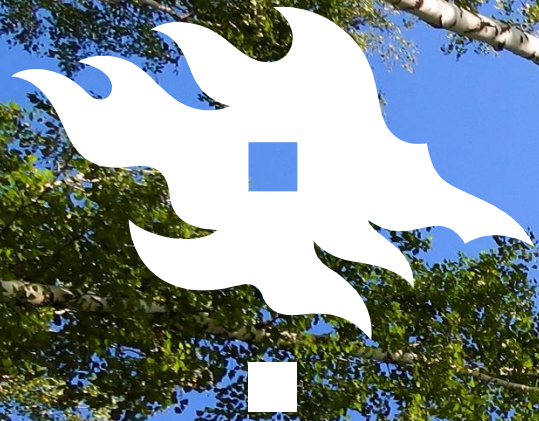
mari.niva@helsinki.fi

050 574 4967

<https://researchportal.helsinki.fi/fi/persons/mari-niva>

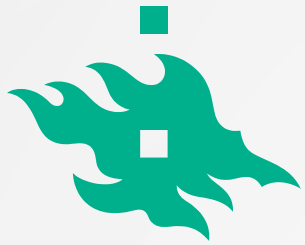

Maa- ja metsätalousministeriö

POLICY TOOLS FOR FAIR AND SUSTAINABLE DIETARY CHANGES

Xavier Irz, Maailman Ruokapäivän Seminaari, 27.10.2022

THE NEED FOR DIETARY CHANGES

KEY ELEMENTS OF FOOD SYSTEM CHANGE

Sustainable and healthy diets

Minimising food waste

Sustainable & resource-efficient farming

Science of the Total Environment 847 (2022) 157612

Contents lists available at ScienceDirect

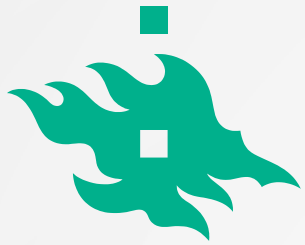
Science of the Total Environment

ELSEVIER journal homepage: www.elsevier.com/locate/scitotenv

Agroecological practices in combination with healthy diets can help meet EU food system policy targets

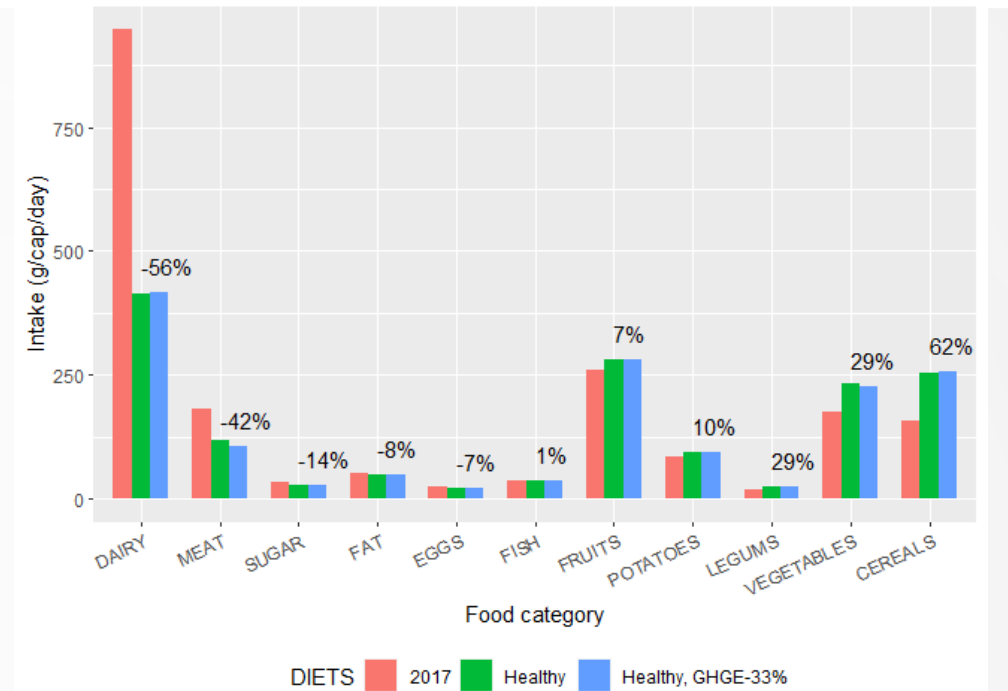
Elin Rööös^{a,*}, Andreas Mayer^b, Adrian Muller^c, Gerald Kalt^b, Shon Ferguson^{d,e}, Karl-Heinz Erb^b, Rob Hart^d, Sarah Matej^b, Lisa Kaufmann^b, Catherine Pfeifer^c, Anita Frehner^c, Pete Smith^f, Gerald Schwarz^g

- Recognised at multiple levels:
 - EU's Farm to Fork Strategy
 - Nordic/Finnish Diet Recommendations
 - UN Sustainable Development Goals
 - MTK's ilmastotiekartta (roadmap)

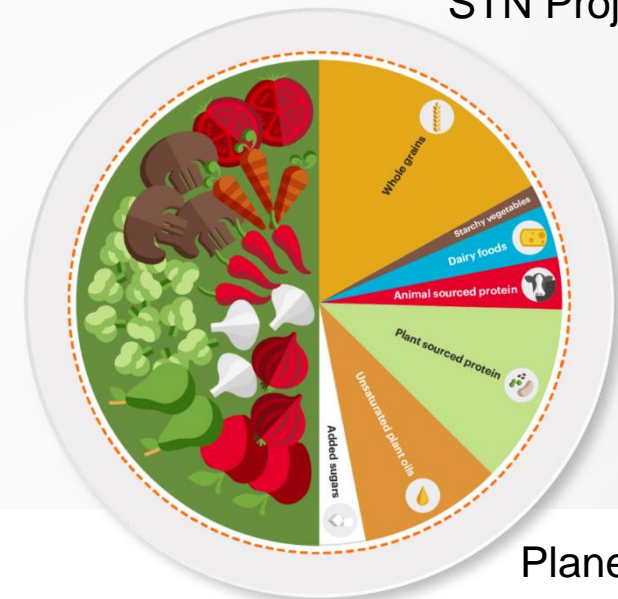

SUSTAINABLE DIETS

- **FAO:** “Dietary patterns that promote all dimensions of individuals’ health and wellbeing; have low environmental pressure and impact; are accessible, affordable, safe and equitable; and are culturally acceptable”
- Difficulty of practical implementation of this definition, but:
 - Potentially large **synergies health-climate**
 - **Direction of travel is clear:** less animal products, particularly meat, and more plant-based products

STN Project Just-Food

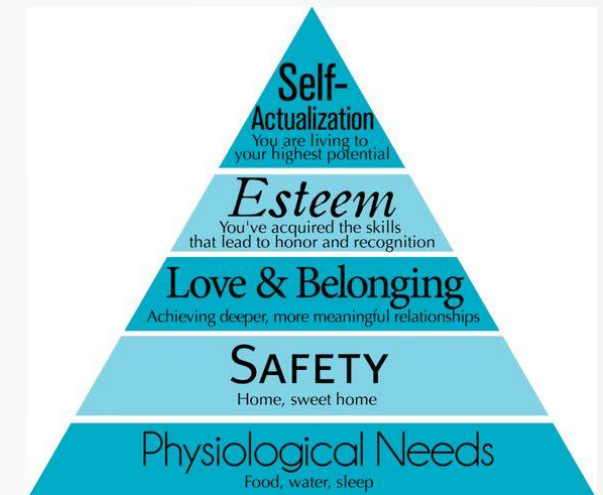

Planetary Health Diet

FROM TARGET TO TRANSFORMATION – POLICY TOOLS AND ASSOCIATED EQUITY CONCERNS

- Many options (Capacci et al., 2012):
 - **Policies supporting more informed choice:** info campaigns; labeling; advertising control, nutrition education
 - **Policies modifying the market/food environment:** fiscal measures, regulations of meals, modify availability
- Policies always generate losers, but special concerns for the most vulnerable
- Special features of food:
 - A necessity
 - Engle's Law → food relatively more important for those on low income

Maslow's hierarchy of needs

JUST TRANSITION AND FAIR POLICY?

Dimensions of justice	Definition
Distributional justice	The material benefits and cost of the transition are distributed fairly
Procedural justice	Equal opportunities to participate and to be heard in food policy processes; balanced power relations in food system activities
Cosmopolitan justice	Global fairness, intergenerational justice
Recognitive justice	Socio-cultural inclusion and equality reflected in institutional and public discourse value patterns; e.g. diets are culturally appropriate.

*Sustainable,
climate-smart and
just food system*

Tribados and Kortetmäki (2022)

FOOD TAXES & SUBSIDIES FOR SUSTAINABILITY

- Conceptual justification:
 - Internalization of externalities
 - Consumers respond to relative prices
 - Consumption tax may be preferred to a production one because of high monitoring costs in agriculture (Wirsenius et al., 2011)
 - Supply-side effect on product reformulation
- Potential concerns:
 - Economic: Engel's law → Increasing food prices is regressive
 - Health: Initial diet quality gradient should not be reinforced
 - Administrative costs and competitiveness effect (Blandford 2021)

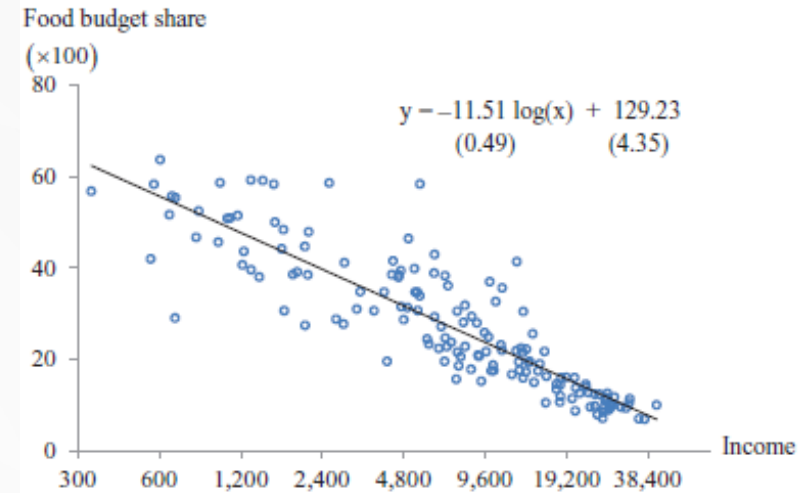

Figure 1. Food and income, 155 countries in 2011

Clements and Si (2018)

EMPIRICAL EVIDENCE

- Only a few Finnish studies based on simulations

Food Policy 49 (2014) 196–206

Contents lists available at ScienceDirect

Food Policy

journal homepage: www.elsevier.com/locate/foodpol

The welfare effects of health-based food tax policy

Tommi Härkönen^a, Kaisa Kotakorpi^{b,c,*}, Pirjo Pietinen^a, Jukka Pirttilä^{c,e}, Heli Reinivuo^a, Ilpo Suoniemi^d

Journal of Cleaner Production 134 (2016) 280–297

Contents lists available at ScienceDirect

Journal of Cleaner Production

journal homepage: www.elsevier.com/locate/jclepro

Using food taxes and subsidies to achieve emission reduction targets in Norway

L.M. Abadie^a, I. Galarraga^{a,b,*}, A.B. Milford^c, G.W. Gustavsen^d

- Considerable international evidence:
 - Simulations
 - Ex-post evaluations (Mexico, France, Denmark), experiments

MTI **REPORT 32**

The effectiveness of differentiated food taxes in promoting dietary quality and nutritional health: A review of the international and Finnish evidence

Xavier Irz and Jyrki Niemi

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

SUSFOOD
N°8 — September 2017

Newsletter

The SUSDIET Research Project: Towards Sustainable Diets in Europe

Contents

- Analysing the impact of a carbon tax on European diets

Authors: E. Castellari, D. Moro, P. Sckokai, A. Varacca (IUCSC), Italy; W. Dogbe, J. M. Gil (CREDA), Spain; C. Revoredo-Giha, F. Akaiichi (SRUC), United Kingdom; X. Irz (Luke), Finland.

The SUSDIET project is a research project funded in the framework of the ERANET-SUSFOOD Call. Its main goal is to identify sustainable diets compatible with consumers' preferences in Europe and analyse the public and private policies which could favor their adoption. This project is funded by the national funders involved in the ERANET-SUSFOOD Consortium. The SUSDIET consortium is composed of 15 highly-experienced teams from 9 European countries. The approach is multi-disciplinary, with experts in economics, nutrition, consumer research, public health, and environmental science.

The goal of this newsletter is to present the work in progress.

Partners involved in the project: INRA-ALISS - France — Università di Bologna - Italy — Università Cattolica del

Analysing the impact of a carbon tax on European diets

European Journal of Clinical Nutrition (2016) 70, 681–686
© 2016 Macmillan Publishers Limited All rights reserved 0954-3007/16
www.nature.com/ejcn

ORIGINAL ARTICLE

The effects of the Danish saturated fat tax on food and nutrient intake and modelled health outcomes: an econometric and comparative risk assessment evaluation

S Smed¹, P Scarborough², M Rayner² and JD Jensen¹

KEY INSIGHTS

- Consumers respond to prices but:
 - Demand for food is typically inelastic
 - Substitutions and unintended effects (Nnoaham et al., 2009)
 - **Small taxes, small gains** (Smed et al., 2016)
 - **Need for monitoring effects**
- Equity effects:
 - Rarely addressed
 - The regressivity of a food tax must be weighed against the **progressivity of its health benefits** (Härkänen et al. 2014); the effects of climate change are also regressive (Blandford, 2021)

- **Importance of policy design:**
 - Product domain and level
 - Nutrient/footprint versus food
 - Supply-side incentives
 - Administrative burden
 - Redistribution of proceeds:
 - Subsidies to less-impacting foods
 - Subsidies to desirable agricultural practices

CONCLUSIONS AND FINAL REMARKS

- More **complex** than often thought, potential trade-offs
- **Equity effects under-researched**, although they exist for all policy instruments (e.g., information provision)
- **Fiscal measures have a role**, but:
 - Not a panacea nor a punitive tool
 - Importance of policy design, in particular to offset regressivity (Abadie et al., 2016)
 - Little is known about quality adjustments to policies
- **Under-investment in informational measures** (Irz et al. , 2016)
- Simulations are not enough, **need to monitor food markets & consumption**
- Impact on the supply side – including equity
- Need to clarify the role of food policy versus general social safety net

Maa- ja metsätalousministeriö

Puheenvuoro maailman ruokapäivän seminaarissa
”Ketään ei jätetä – Leave no one behind”

27.10 klo 10-12 Helsingin yliopiston Tiedekulma

TT Pontus Salmi

Lähtökohtia

- **Eurooppalaiset konseptit ja niiden soveltamisen mahdollisuudet Suomessa**
 - ECG-verkostossa mukana v. 1995 alkaen
 - uusien yhteisöllisten innovaatioiden syntyminen kurjistuneissa lähiöissä (mm. Cable-hanke, UK)
 - **Työtä tehdään ihmisten kanssa – ei heidän puolestaan** (lähtökohta subjekteista → objekteja)
 - Useita tutumiskohteita ympäri Eurooppaa (myös Namibiassa)
 - Vierailulla Berliinissä v. 2012 syntyi ajatus Yhteisen pöydän synnyttämisestä Vantaalle (tutustuminen Berliner Tafel -ruokaverkostoon, Diakonisches Werkin eri yhteisöllisiin toimipisteisiin)
 - Taustalla myös Vantaan RuokaApu Ry:n toiminnan loppuminen → tarve rakentaa uudenlainen verkosto
- **Vantaalaisen yhteistyörakenteen muodostuminen vuodesta 2005 alkaen**
 - Sosiaalifoorumi toimi yhteisenä keskustelufoorumina ja loi pohjan Yhteisen pöydän synnylle
 - kaupunki, seurakunnat ja 3. sektori oli tottunut keskustelemaan ja toimimaan yhdessä →
Poliittinen investointipäätös saatiin synnytettyä keskellä ankaraa Vantaan kaupungin talouden sopeutumishjelmaa v. 2013 ja 2014.
- **Sitran rahoittama hanke v. 2017 – 2019**
 - Yhteisen pöydän mallin levittämisestä eri kaupunkeihin Suomessa

**Hävikin hyötykäytön
keskitetty prosessi**

**Ruoka-avun osallisuuden
kehittäminen verkostotyönä**

**RUOKAHÄVIKIN
LAHJOITTAJAT**

**25 KAUPPAA
päivittäin**

S-ryhmä
K-ryhmä
LIDL

Yli 5 TEHDASTA

Yli 10 TUKKUA

**KESKITETTY HÄVIKIN
LOGISTIIKKA
&
HÄVIKKITERMINAALI**

AMMATTIMAINEN LAATU
Elintarvikehygienia
Prosessit
Kylmätilat
Kylmäkuljetukset
Työnjako

TYÖLLISTÄMINEN
HARJOITTELIJAT
VAPAAEHTOISET
TAPAHTUMAT

VERKOSTO

n=65

JAKAA RUOKA-AVUN

Säännölliset kuljetukset:

23 ruoka-apua jakavaa
yhdistystä

21 kaupungin tilaa

7 luterilaista seurakuntaa

toimipisteineen

muita kirkkoja

Erilaisia tapahtumia

yli 50 vuodessa

vähäosaisille

mm. Asunnottomien yö

YHTEISÖRUOKAILUT

NOIN 20 VIIKOSSA

**Yhteisen
pöydän
tilanne
vuonna
2018**

Yhteisen pöydän missio

(ekologinen. sosiaalinen. kulttuurinen. taloudellinen)

Yhteisen pöydän visio

(inhimillisyys, yhteisöllisyys, aktiivinen toimijuus, hyvinvointi, hävikin vähentäminen)

Yhteisen pöydän strategiset linjaukset

(hyvinvointipolitiikka, kansalaistoiminta, yhteisöllisyys, työllistäminen, hävikkiruoan logistiikka, ruoka-apu)

Yhteisen pöydän arvot

(luottamus, ihmillisyys ja osallisuus, kunnioitus, yhteisöllisyys ja voimaantuminen, kestävä kehitys, luovuus ja ennakkoluulottomuus ja tehokkuus)

Yhteisen pöydän toimintasuunnitelma ja budjetti

tavoitteet ja mittarit, vaikuttavuus

Dialogin (kielipelin) rakentaminen eri tahojen kanssa, jotta yhteinen toimintamalli (toiminnanohjaus) avautuu riittävästi kaikille eri toimijoille:

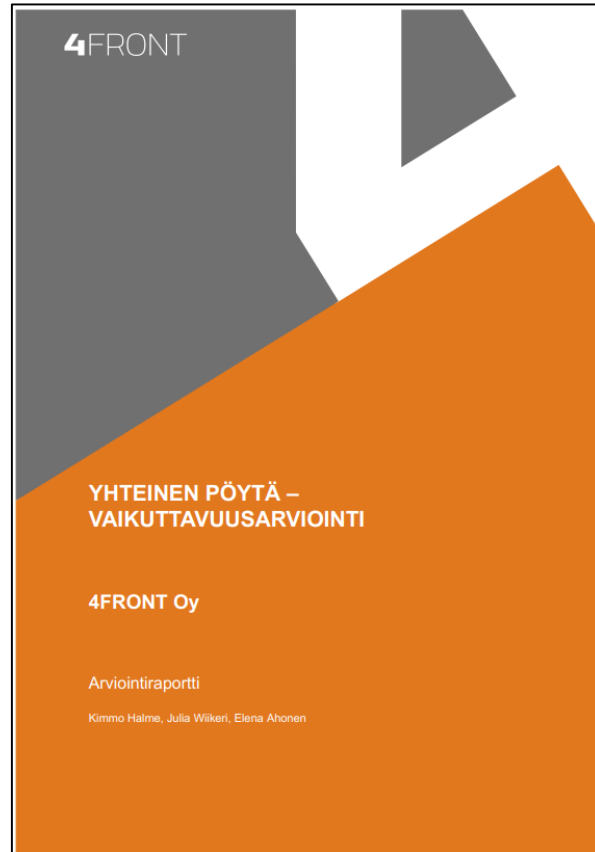
- liike-elämän intressit
- kuntien ja seurakuntien päätöksenteko ja toimintakulttuuri
- 3. sektorin vakiintuneet toimijat
- 4. sektorin "osin villit ja vapaat" toimijat

Jokaisen (erityisesti 3. ja 4. sektori) tulee säilyttää psykologinen omistajuus omaan toimintaansa →

- **Tarve fasilitoivaan johtamis- ja konsultointitapaan (verkosto-organisaatiomallien hyödyntäminen)**

Sitran hankkeen dokumentit ovat kaikkien saatavissa

Dokumentit löytyvät osoitteesta: <https://www.yhteinenpoyta.fi/hukaton-vantaa/>

Olen vuoden 2019 alusta lähtien toiminut ruoka-avun kysymyksissä uudessa toimintaympäristössä (Porvoo), jossa kolmannen sektorin toimija (Samaria) on ottanut keskeisen koordinoivan vastuun ja yhdessä heidän kanssaan olen verkosto rakentunut

Maa- ja metsätalousministeriö

Lähetysseuran ulkomaantyö

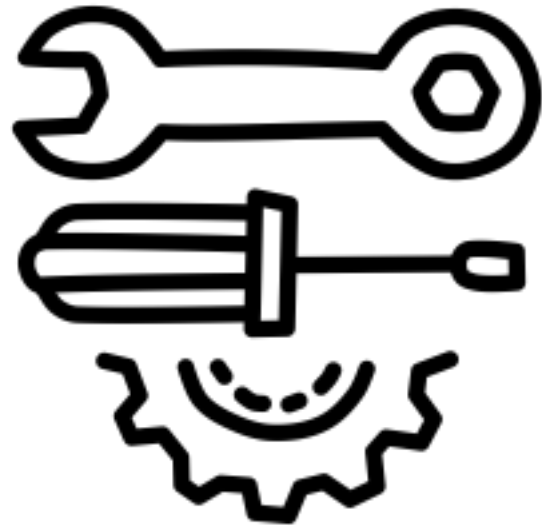

Neuvonantaja Elina
Lehikoinen, Suomen
Lähetysseura

**Keskiössä
heikoimmassa
asemassa olevat
henkilöt**

Lähetysseuran ruokaturvatoimet

- 1) Juurisyihin puuttuminen
- 2) Kriisikestävyyden parantaminen
- 3) Akuuttiin hätään vastaaminen

Maa- ja metsätalousministeriö